

Vaikuttaminen globaaliin oikeudenmukaisuuteen monitasoisen hallintojärjestelmän ja diakonian teologian näkökulmasta

Johdanto

Väitöskirjani aihe on Kirkon Ulkomaanavun ja sen Changemaker -nuorisoverkoston vaikuttaminen globaaliin oikeudenmukaisuuteen liittyviin kysymyksiin vuosien 2004–2012 välisenä aikana (Väisänen 2023). Väitöskirjassani analysoin, miten kansainvälistä työtä tekevä uskontopohjainen järjestö pyrki vaikuttamaan tutkimuksen aikajaksolla monitasoisessa hallintojärjestelmässä, eli Suomen, Euroopan unionin ja globaalien instituutioiden tasoilla.

Globalisaatioliikettä koskevissa tutkimuksissa uskonnollisten liikkeiden ja uskonnollisten toimijoiden rooli on jäänyt historian aikana huomiotta. 2000-luvun taitteessa tutkijat alkoivat kuitenkin kiinnittää huomiota uskonnollisiin liikkeisiin. Uskontoa ei nähty enää yksityisenä alueena, vaan osana julkista toimintaa (Jones & Peterson, 2011). Vaikka globalisaatioliikettä edeltäneessä kehitysmaiden velkojen mitätöintiä puoltavassa Jubilee-liikkeessä kirkolliset järjestöt olivat tärkeässä osassa kansainvälisesti, aiempi tutkimus on tuonut esille, että Suomessa nuo yhteydet jäivät löyhiksi (Ylä-Anttila, 2010). Uskontopohjaisten järjestöjen, erityisesti Kirkon Ulkomaanavun, vaikuttaminen globaaliin oikeudenmukaisuuteen liittyviin kysymyksiin on jää-

nyt analysoimatta. Väitöstutkimukseni vastaa tähän tarpeeseen analysoimalla vaikuttamista globaaliin talouspolitiikkaan, ilmastopolitiikkaan, rauhanrakentamiseen, kehitysavun nostamiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta ja turvapaikkapolitiikkaan. Näissä teemoissa Kirkon Ulkomaanapu ja Changemaker-verkosto seurasivat poliittisia ja lainsäädännöllisiä prosesseja.

Sosiaalisten liikkeiden teoria ja diakonian teologia

Tutkimuksessani analysoin Kirkon Ulkomaanavun vaikuttamistoimintaa monitasoisessa hallintojärjestelmässä. Pääluvut muodostuvat sosiaalisten liikkeiden teorian käsitteistä, jotka on yhdistetty intressiryhmiä koskevaan teoriaan. Käyttämiäni käsitteitä ovat poliittiset mahdollisuusrakenteet, resurssimobilisaatio ja kehystämistrategiat (McAdam ym., 1996). Näiden käsitteiden kautta analysoin kampanjoita omissa pääluvuissaan.

Poliittisilla mahdollisuusrakenteilla tarkoitetaan väitöskirjassani toiminnan poliittisia edellytyksiä, kontekstia ja niille tarjoutuvaa institutionaalista toimintaympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia. Mahdollisuuksien olemassaolo ei riitä, vaan mahdollisuudet on myös tunnistettava. Näin ollen on siirrytty valtarakenteiden tarkastelusta dynaamisiin tilannekohtaisiin tekijöihin (McAdam ym., 2001).

Resurssimobilisaatiolla tarkoitetaan tutkimuksessa sitä, miten organisaatio käyttää materiaalisia ja ei-materiaalisia resursseja toiminnassaan. Ne voivat olla organisaation sisäisen asiantuntemuksen käyttöä ja sen sanoman esille tuomista julkiseen keskusteluun eri keinoin. Materiaaliset ja ei-materiaaliset resurssit voivat tarkoittaa varainkeruuta organisaatiolle, verkostoja tai poliittisten prosessien aikana kantaa ottamista tiettyihin kysymyksiin.

Resurssimobilisaatiota käsitellessäni analysoin myös teologisten merkitysten antamista vaikuttamistoiminnalle. Tämä perustuu aiemmista tutkimuksista nousseeseen huomioon siitä, että resurssimobilisaatioteoriassa on keskitytty vain kysymykseen sosiaalisten liikkeiden toiminnan tavoista niiden toiminnan syiden sijaan (Canel, 1997). Kirkon Ulkomaanavun ja Changemaker-verkoston vaikuttaminen perustui käytäntöorientoituneeseen teologiaan ja diakonian teologiaan. Diakoniaa toteutetaan sekulaarissa maailmassa. Siinä ei keskitytä pelkästään rahoituksen hankkimiseen, vaan se puhuu myös sosiopoliittisista kysymyksistä. Tällöin vaatimukset kohdistuvat päätösten tekijöihin.

Kehystämistrategioilla tarkoitetaan väitöstutkimuksessani sitä, miten oikeudenmukaisuuskysymykset esitetään kampanjateemoissa julkisessa tilassa ja mitä ratkaisuja niihin annetaan. Väitöskirja osoittaa, että vaatimuksena oli Suomen toimiminen kansainvälisissä neuvotteluissa oikeudenmukaisuuden puolesta sekä Suomen sisäisten toimien tärkeyden korostaminen. Kaiken tämän taustalla on valtion toimintaa säätelevät ehdot. Valtiolla on perustuslaki, joka asettaa reunaehdot sille, miten valtiossa toimitaan. Globalisaation myötä tilanne muuttui, sillä valtion toiminnalle asettaa reunaehtoja myös sitovat kansainväliset sopimukset. Tätä taustaa vastan olen analysoinut kampanjateemoja.

Vaikuttamistoiminta on demokraattisen yhteiskunnan mittari

Tutkimuksen kokonaisuus tuo esille, miten Kirkon Ulkomaanapu ja Change-maker-verkosto ottivat kantaa vaikuttamisellaan uusliberalismiin kuuluvaan epäpoliittisuuteen ottamalla kantaa oikeudenmukaisuuskysymyksiin. Suomessa lamanjälkeinen aika oli talouspoliittisesti kiristämisen aikaa ja taloustilanne oli vaikea. Tuolloin käytiin keskustelua siitä, miten tulojen jakaminen tulisi toteuttaa. Vaihtoehtoina oli antaa markkinoiden hoitaa tulojen jakaminen tai toteuttaa se demokraattisesti. Aiemmissä tutkimuksissa on tuotu esille, miten Suomessa vallitsi thatcherilainen vaihtoehdottomuuden henki ja tuohon epäpoliittisuuden kontekstiin globalisaatioliike nousi vastaamaan oikeudenmukaisuuskysymyksillä (Ylä-Anttila, 2010). Globalisaatioliikkeen aallon jälkeen finanssikriisi oli toinen vaihe, joka teki globalisaatioliikkeen kysymykset jälleen ajankohtaisiksi ja tuolloin Kirkon Ulkomaanavun vaikuttamistoiminta oli parhaillaan käynnissä.

Väitöskirjassa analysoidaan vaikuttamista kokonaisuutena, jolloin se sisältää laaja-alaisesti vaikuttamisen yleiseen mielipiteeseen. Näin siinä tulevat esille järjestelmän sisäiset ja järjestelmän ulkoa tapahtuvat vaikuttamisen toimenpiteet. Valiokuntakuulemiset, ihmisten mobilisoiminen toimintaan ja lobbaaminen ovat kaikki esimerkkejä vaikuttamispyrkimyksistä, joita väitöstutkimuksessa analysoidaan. Näin ollen vaikuttaminen on laajaa päätöksentekijöihin ja yleiseen mielipiteeseen vaikuttamista. Tällöin pyritään saamaan päätöksentekijän tai kansan tahto taakse ja näin vaikuttaa esimerkiksi johonkin poliittiseen tai lainsäädännölliseen prosessiin, tai vaalien lopputulokseen. Vaikuttamispyrkimyksillä tavoitellaan vaikutusta siten myös hallituksen muodostumiseen ja hallitusohjelman sisältöön.

Sosiaalisten liikkeiden kohdalla herättiin jo 1960-luvulla siihen, että liikkeet ovat demokraattisen yhteiskunnan mittari. Lobbauksen osalta Suomessa on nähty, miten käsitys lobbaamisesta on muuttunut Euroopan Unioniin liittymisen prosessin myötä (Blom, 1998, 2018). Nykyään ymmärretään sosiaalisten liikkeiden ja vaikuttamisen eri muotoineen olevan demokratian peruselementtejä, sillä päätöksentekijöillä ei ole kaikkia tarvittavia tietoja päätösten tekemiseen. Lobbauksrekisterien avulla on kuitenkin kiinnitetty huomiota sellaisiin vaikuttamispyrkimyksiin, jotka pysyvät piilossa niin Euroopan unionin kuin Suomen valtionkin tasoilla. Näin pyritään suositusten avulla ja lakisääteisin keinoin tekemään vaikuttamisesta avointa (Hirvola ym., 2021; Korkea-aho & Tiensuu, 2018).

Huomio kiinnittyi uusiin oikeudenmukaisuuskysymyksiin

Väitöskirjani osoittaa, että Kirkon Ulkomaanavusta tuli merkittävä toimija sen vaikuttaessa osana globalisaatioliikettä 2000-luvun alussa. Kampanjateemat sisälsivät globalisaatioliikkeelle perinteisiä teemoja, kuten talouden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymyksiä, mutta organisaatio lisäsi niihin myös sellaisia teemoja, jotka eivät perinteisesti olleet osa globalisaatioliikettä. Näitä olivat kehitysyhteistyömäärärahat ja turvapaikkapolitiikka. Huomio kiinnittyi entistä tiiviimmin myös ilmastopolitiikkaan. Isossa kuvassa väitöskirjani tuo esille, miten kauppapolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä poliittinen ympäristö ei ollut Kirkon Ulkomaanavun ja Changemaker-verkoston vaatimuksille yhtä suotuisa kuin rauhanrakentamisessa. Kaiken kaikkiaan Kirkon Ulkomaanapu yhdisti vaikuttamisessaan järjestelmän ulkoisen ja sisäisen vaikuttamisen. Kun globalisaatioliikkeellä oli tärkeä rooli 2000-luvun taitteessa keskustelun herättäjänä oikeudenmukaisuuskysymyksissä, niin organisaationa Kirkon Ulkomaanapu jatkoi omassa vaikuttamistoiminnassaan näiden kysymysten ylläpitämistä yhdessä verkostojensa kanssa vielä liikkeen kuumimman aallon jälkeinkin.

Lectio praecursoria. Teologinen tiedekunta, Helsingin yliopisto 11.3.2023.

Kirjallisuus

- Blom, A. (1998). Edunvalvontaa kotipihalta Breydeliin – lobbauksen teoriaa ja käytännön kokemuksia – T. Runio & M. Wiberg (toim.), *Päätöksenteko Euroopan Unionissa – selkeä johdatus monimutkaiseen vallankäyttöön*. Gaudeamus: Helsinki.
- Blom, A. (2018) *Veljeskunta: Lobbaus Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Helsinki: Gummerus.
- Canel, E. (1997). New social movement theory and resource mobilization. The need for integration. – M. Kaufman & A. H. Dilla (toim.), *Community Power and Grassroots Democracy: The Transformation of Social Life*. International development research centre Zed Books: London & New Jersey, 189–221.
- Hirvola, A., Mikkonen, S., Skippari, M. & Tiensuu, P. (2021). *Kohti avoimempaa lobbausta: Lobbauksen nykytila Suomessa valtiollisella tasolla*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Jones, B. & Petersen, M. J. (2011). Instrumental, narrow, normative? Reviewing recent work on religion and development. *Third World Quarterly*, 32(7), 1291–1306. <https://doi.org/10.1080/01436597.2011.596747>
- Korkea-aho, E. & Tiensuu, P. (2018). *Lobbarekisterin kansainväliset mallit*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Le Bon, G. (2001). *The Crowd: A Study of the popular mind*. Kitchener, Ont: Batoche.
- McAdam, D., McCarthy, J. D., & Zald, M. N. (1996). *Comparative perspectives on social movements. political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McAdam, D., Tarrow, S., & Tilly, C. (2001). *Dynamics of contention*. New York: Cambridge University Press.
- Väisänen, M. (2023). Advocating for global justice: Finn church aid's efforts to influence political decision-making 2004–2012. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto).
- Ylä-Anttila, T. (2010). *Politiikan paluu: Globalisaatioliike ja julkisuus*. Tampere: Vastapaino.